

ПРИНЦИПИ НА ЕВРОПЕЙСКОТО СЕМЕЙНО ПРАВО ОТНОСНО РОДИТЕЛСКАТА ОТГОВОРНОСТ¹

ПРЕАМБЮЛ

Като признава, че независимо от съществуващите различия в националните правни системи се наблюдава и нарастващо сходство на законите;

Като признава, че оставащите различия пречат на свободното движение на хора в Европа;

Като желае да допринесе за развитието на общи европейски ценности в областта на правата на децата и тяхното благосъстояние;

Като желае да допринесе за хармонизацията на Семейното право в Европа и за по-нататъшното улесняване на свободното движение на хора в Европа;

Комисията по европейско семейно право препоръчва следните принципи:

ГЛАВА I: ДЕФИНИЦИИ

Принцип 3:1 Понятие за родителска отговорност

Родителската отговорност е съвкупност от права и задължения, насочена към подкрепата и гарантирането благосъстоянието на детето. Това включва:

- (а) грижа, закрила и образование;
- (б) поддържане на лични отношения;
- (в) определяне на местоживеенето;
- (г) управление на собствеността, и
- (д) юридическото представителство.

Принцип 3:2 Носители на родителската отговорност

- (1) Носител на родителската отговорност е всяко лице, имащо, изцяло или частично, правата и задълженията, изброени в Принцип 3:1.
- (2) Според настоящите принципи носители на родителска отговорност са:
 - (а) родителите на детето, както и

¹ Българското семейно право е възприело понятието „родителски права и задължения“, идентично по съдържанието си с понятието „родителска отговорност“.

(б) лицата, различни от родителите на детето, имащи родителска отговорност в допълнение или вместо родителите.

ГЛАВА II: ПРАВА НА ДЕТЕТО

Принцип 3:3 Висши интереси на детето

Във всички случаи, засягащи родителската отговорност, висшите интереси на детето трябва да бъдат разглеждани с предимство.

Принцип 3:4 Автономия на детето

Автономията на детето трябва да бъде зачитана в съответствие с развиващата се способност и нужда на детето да действа независимо.

Принцип 3:5 Не-дискриминация на детето

Децата не трябва да бъдат дискриминирани на основата на признаци като пол, раса, цвят [на кожата], език, религия, политическо или друго мнение, национален, етнически или социален произход, сексуална ориентация, неравностойно положение, собственост, рождение или друг статус, независимо дали тези признаци се отнасят до детето, или до носителите на родителската отговорност.

Принцип 3:6 Право на детето да бъде изслушано

Като се има предвид възрастта и зрелостта на детето, то трябва да има правото да бъде информирано, консултирано и да изразява мнението си по всички въпроси, отнасящи се до него, като се отдаде дължимата тежест на мнението, изразено от детето.

Принцип 3:7 Конфликт на интереси

Интересите на детето трябва да бъдат защитени във всички случаи, когато те могат да бъдат в конфликт с интересите на носителите на родителска отговорност.

ГЛАВА III: РОДИТЕЛСКА ОТГОВОРНОСТ НА РОДИТЕЛИТЕ И ТРЕТИ ЛИЦА

Принцип 3:8 Родители

Лица, по отношение на които произходът на детето е установен по реда на закона, са носители на родителската отговорност за детето.

Принцип 3:9 Трети лица

Родителската отговорност може изцяло или отчасти да бъде предоставена на лице, различно от родителя.

Принцип 3:10 Последици от развода или раздялата

Родителската отговорност не трябва да бъде повлияна от развода или унищожаването на брака или на друга формална връзка, нито от правната или фактическа раздяла на родителите.

ГЛАВА IV : УПРАЖНЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКАТА ОТГОВОРНОСТ

ЧАСТ А: РОДИТЕЛИ

Принцип 3:11 Съвместно упражняване

Родителите, притежаващи родителска отговорност, трябва да имат равно право и задължение да упражняват родителската си отговорност и, когато е възможно, да я упражняват съвместно.

Принцип 3:12 Ежедневни въпроси. Важни и спешни решения

- (1) Родителите, имащи съвместна родителска отговорност, трябва да имат право да действат самостоятелно по всички ежедневни въпроси.
- (2) Важните решения, отнасящи се до образованието, лечението, местоживеенето на детето или управлението на неговото имущество, трябва да бъдат вземани съвместно. При спешни случаи родителят трябва да има правото да действа самостоятелно. Другият родител трябва да бъде информиран своевременно.

Принцип 3:13 Споразумение за упражняването на родителската отговорност

- (1) Съобразявайки се с висшите интереси на детето, родителите, притежаващи съвместна родителска отговорност, могат да се споразумеят относно нейното упражняване.
- (2) Компетентният орган може да провери споразумението.

Принцип 3:14 Спор относно упражняването

- (1) Когато родителите, притежаващи съвместна родителска отговорност, не могат да постигнат съгласие по важен въпрос, те могат да се обърнат към компетентния орган.
- (2) Компетентният орган трябва да насърчи постигането на споразумение между родителите.
- (3) Когато споразумение не може да се постигне, компетентният орган трябва да раздели упражняването на родителската отговорност между родителите или да реши спора.

Принцип 3:15 Еднолично упражняване на родителската отговорност по споразумение или на основание съдебно решение

Когато висшите интереси на детето изискват това, родителската отговорност може да бъде упражнявана от единия родител самостоятелно:

- (а) по споразумение между родителите, съгласно Принцип 3:13, или
- (б) по решение на компетентния орган.

Принцип 3:16 Самостоятелно упражняване от единия родител

Ако само единият родител притежава родителската отговорност, то тогава той или тя я упражнява самостоятелно.

ЧАСТ Б: ТРЕТИ ЛИЦА

Принцип 3:17 Упражняване в допълнение или вместо родителите

Лице, различно от родителя, може да упражнява част или цялата родителска отговорност в допълнение или вместо родителите.

Принцип 3:18 Вземане на решения по ежедневни въпроси

Партньорът на родителя, живеещ с детето, може да участва в решаването на ежедневните въпроси, освен ако другият родител, притежаващ родителска отговорност, е против.

ГЛАВА V: СЪДЪРЖАНИЕ НА РОДИТЕЛСКАТА ОТГОВОРНОСТ

ЧАСТ А: ЛИЧНОСТТА НА ДЕТЕТО И НЕГОВОТО ИМУЩЕСТВО

Принцип 3:19 Грижа, закрила и образование

- (1) Носителите на родителската отговорност трябва да осигурят на детето грижа, закрила и образование в съответствие с неговия индивидуален характер и възрастови потребности.
- (2) Детето не трябва да бъде подлагано на телесни наказания или други, унижаващи достойнството, действия.

Принцип 3:20 Местоживеене

- (1) При съвместно упражняване на родителската отговорност носителите на родителската отговорност трябва да се споразумеят при кого ще живее детето.
- (2) Детето може да живее последователно с носителите на родителската отговорност по споразумение, утвърдено от компетентния орган, или на основание решение на компетентния орган. Компетентният орган трябва да вземе предвид обстоятелства като:
 - (а) възраст и мнение на детето;
 - (б) способност и желание на носителите на родителската отговорност да си сътрудничат по въпросите, засягащи детето, както и тяхното лично положение;
 - (в) разстояние между местоживеенето на всеки от носителите на родителската отговорност до училището на детето.

Принцип 3:21 Промяна на местоживеенето

- (1) При съвместно упражняване на родителската отговорност, ако единият от носителите на родителска отговорност иска да промени местоживеенето на детето в рамките на юрисдикцията или извън нея, то той или тя трябва предварително да уведоми за това другия носител на родителската отговорност.
- (2) Ако другият носител на родителската отговорност е против промяната на местоживеенето на детето, то всеки от тях може да се обърне към компетентния орган за решение.
- (3) Компетентният орган трябва да прецени следните обстоятелства:
 - (а) възраст и мнение на детето;
 - (б) право на детето да поддържа лични отношения с другия носител на родителска отговорност;
 - (в) способност и желание на носителите на родителската отговорност да си сътрудничат;
 - (г) лично положение на всеки от носителите на родителска отговорност;
 - (д) географска отдалеченост и достъпност;
 - (е) право на личността на свобода на предвижване.

Принцип 3:22 Управление на имуществото на детето

- (1) Носителите на родителската отговорност трябва да управляват имуществото на детето с необходимата грижа и старание, за да запазят и, ако е възможно, да увеличат стойността му.
- (2) Управлявайки имуществото на детето, носителите на родителската отговорност не трябва да правят дарения, освен ако даренията са смятани за морален дълг.
- (3) Доходът, получаван от имуществото на детето, който не е присъщо необходим за управлението му или за издръжката и образованието на детето, може, ако е необходимо, да бъде използван за нуждите на семейството.

Принцип 3:23 Ограничения

- (1) Носителите на родителската отговорност не могат да управляват имущество, получено от детето по завещание или по дарение, когато такава е волята на завещателя или на дарителя.
- (2) Също така, носителите на родителската отговорност не могат да се разпореждат с доходите на детето, освен ако то не е достигнало необходимата възраст и степен на развитие, за да решава само.
- (3) Ако разпоредителните действия могат да имат значими финансови последици за детето, е необходимо разрешение на компетентния орган.

Принцип 3:24 Представителство

- (1) Носителите на родителската отговорност могат да представляват детето по въпроси, свързани с личността или имуществото му.
- (2) Представителство не може да се допусне при наличие на противоречие между интересите на носителите на родителската отговорност и на детето.
- (3) В зависимост от неговата възраст и степен на развитие детето трябва да има право да се представлява само в производствата, които го засягат.

ЧАСТ Б: ПОДДЪРЖАНЕ НА ЛИЧНИ ОТНОШЕНИЯ

Принцип 3:25 Личния отношения с родители и други лица

- (1) Детето и неговите родители имат право да осъществяват и поддържат редовни лични отношения помежду си.
- (2) Трябва да бъдат постановявани лични отношения между детето и неговите близки роднини.
- (3) Лични отношения могат да бъдат постановени между детето и лица, с които то има близки взаимоотношения.

Принцип 3:26 Съдържание на личните отношения

- (1) Личните отношения включват оставането на детето за определен период от време с или среща с родител или друго лице, с което то не живее обичайно; и всяка форма на комуникация между детето и такова лице.
- (2) Личните отношения трябва да бъдат постановявани в съответствие с висшите интереси на детето.

Принцип 3:27 Споразумение

- (1) Съобразявайки се с висшите интереси на детето, родителите и другите лица, посочени в Принцип 3:25 точки (2) и (3), могат да постигнат споразумение за личните отношения.
- (2) Компетентният орган може да провери споразумението.

Принцип 3:28 Ограничения

Личните отношения могат да бъдат ограничени, прекратени или постановени под условие от компетентния орган, ако интересите на детето налагат това.

Принцип 3:29 Право на родителите на информация

Родителят има право да бъде информиран по всички въпроси, засягащи положението на детето.

ГЛАВА VI: ПРЕКРАТЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКАТА ОТГОВОРНОСТ

Принцип 3:30 Прекратяване

- (1) Родителската отговорност се прекратява в случай, че детето:
- (а) достигне пълнолетие;
 - (б) встъпи в брак или регистрирано съжителство;
 - (в) бъде осиновено;
 - (г) умре.
- (2) В случай, че партньорът на единия родител осинови детето, то родителската отговорност на другия родител се прекратява.

Принцип 3:31 Смърт на родител

- (1) В случай, че родителите имат съвместна родителска отговорност и единият от тях умре, то останалият жив родител остава единствен носител на родителската отговорност.
- (2) В случай, че родителят, упражняващ еднолично родителската отговорност, умре, то тя се прехвърля на останалия жив родител или на трето лице по решение на компетентния орган.
- (3) В случай на смърт и на двамата родители, от които поне единият е бил носител на родителската отговорност, компетентният орган трябва да вземе защитни мерки по отношение на личността и имуществото на детето.

ГЛАВА VII: ОГРАНИЧАВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РОДИТЕЛСКАТА ОТГОВОРНОСТ

Принцип 3:32 Ограничаване на родителската отговорност

Компетентният орган може да ограничи правата на носителя на родителската отговорност изцяло или частично, когато поведението му или липсата на грижи, представляват сериозна опасност за личността или имуществото на детето.

Принцип 3:33 Искане за ограничаване на родителската отговорност

- (1) Ограничаването на родителската отговорност може да бъде поискано от:
- (а) всеки от родителите, притежаващ родителска отговорност;
 - (б) детето, и

(в) всяка институция, защитаваща интересите на детето.

- (2) Компетентният орган може да реши ограничаване на родителската отговорност по своя инициатива.

Принцип 3:34 Възстановяване на родителската отговорност

Компетентният орган може да възстанови родителската отговорност, ако това е в интерес на детето и когато основанието за нейното ограничаване е отпаднало.

ГЛАВА VIII: ПРОДЕЦУРА

Принцип 3:35 Компетентен орган

- (1) Всички решения относно родителската отговорност трябва да бъдат взети от компетентен орган, който може да бъде орган на съдебната или на изпълнителната власт.
- (2) При необходимост компетентният орган може да назначи подходящо лице или орган, който да проучи положението на детето.

Принцип 3:36 Алтернативни методи за разрешаване на спора

При всички спорове относно родителска отговорност трябва да има възможност за използване на алтернативни методи за разрешаването им.

Принцип 3:37 Изслушване на детето

- (1) При съобразяване с Принцип 3:6 компетентният орган трябва да изслуша детето при всички производства относно родителската отговорност и, ако реши да не го изслушва, трябва да се мотивира.
- (2) Детето може да бъде изслушано или пряко от компетентния орган, или непряко от лице или орган, назначен от него.
- (3) Детето трябва да бъде изслушано по начин, съответстващ на неговата възраст и степен на развитие.

Принцип 3:38 Назначаване на особен представител на детето

При производства, засягащи родителската отговорност, при които има сериозен конфликт между интересите на детето и тези на носителите на родителската отговорност, или при които благосъстоянието на детето е застрашено по някакъв друг начин, компетентният орган може да назначи особен представител на детето.

Принцип 3:39 Изпълнение

- (1) При невъзможност за доброволно изпълнение решението на компетентния орган или влязлото в сила споразумение относно родителската отговорност подлежи на незабавно изпълнение.
- (2) Изпълнението може да не се осъществява, ако е явно противоречащо на висшите интереси на детето.